

УДК 159.9

Бочелюк В.Й.¹

¹ д-р психол. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

КОПІНГ-ПОВЕДІНКА У СОЦІУМНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ (ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ)

Актуальність дослідження визначається з'ясуванням умов, необхідних для сприяння формуванню комунікативно розвиненої особистості, що володіє здатністю до адекватної поведінки в різних ситуаціях соціумного буття. Поведінкова проблематика, складаючи практично основний пласт психології людини в соціумі, будучи дослідженою в аспекті вироблення варіабельних навичок інтерактивних і комунікативних взаємин, є основою розробки практичних рекомендацій, необхідних для забезпечення адекватних умов життєдіяльності індивіда в міжособистісному просторі сучасного постіндустріального суспільства. Копінг-поведінка, що розглядається в загальному контексті психології інтерактивної поведінки, при її прицільному дослідженні повинна виявити ті системні властивості, необхідні для встановлення конструктивних взаємин в будь-якій діяльній і комунікативній спільноті.

Теоретичний план проблеми вказує на можливість пошуку психологічних механізмів, за участю яких виникають і розвиваються поведінкові патерни, що забезпечують індивіду комфортне перебування в соціумних ситуаціях різної спрямованості і комунікативно-діяльній організованості. Вивчення копінг-поведінки як такої дає можливість з більшою докладністю вивчати процеси, пов'язані з виробленням

особистісних форм поведінки в різних умовах міжособистісних контактів, що, безсумнівно, вельми корисно для загальної персонологічної теорії.

Проблема копінгу (L. Murphy) та копінг-поведінки (R.S. Lazarus) наразі розглядається як механізм психологічного захисту та інтерактивних взаємин індивіда, який реалізується при використанні сукупності зовнішніх/внутрішніх ресурсів для подолання середовищних викликів.

Проблематика копінгу представлена дослідженнями, присвяченим теоретичним аспектам копінгу та владнальної поведінки (Т.Л. Крюкова, А.Б. Коваленко, І.М. Нікольська, В.В. Пузанова, Н.В. Родіна, Н.О. Сирота, В.М. Ялтонський) з розглядом питань про напрями її досліджень (О. Войцеховська, Г. Закалик, С. Грабовська, М. Єсип, Л.І. Дементій, Г.О. Діденко, Н.О. Дубінко, Г.М. Дубчак, Л.М. Карамушка, Ю.С. Снігур, В.О. Олефір, О.Л. Церковський, В.І. Шебанова, С.Г. Шебанова), з висвітленням її *ресурсних* (В. Грандт, В.А. Оверчук, Н.О. Русіна, О.О. Петрова, Т.С. Табурова) і стратегічних аспектів (Л.І. Дементій, Ю.А. Дружиніна) зі зверненням до проблематики особистості та інтегральної *індивідуальності* (І.І. Ветрова, О.Л.Малиновська, С.Б.Величковська, В.В. Попова). Копінг-поведінка як така розглядається в контекстах сімейних (Н.О. Белорукова, Т.В. Гушина, О.В. Куфтяк, К.Л. Калугіна), життєвих (В.Д. Альперович) та професійних труднощів (М.М. Дідух, О.О.Назаров, О.І. Склень), що вимагають відповідної життєстійкості (К. Муздибаєв, В.О. Олефір).

Існують роботи, присвячені вивченню копінг-поведінки в підлітковому (О.О. Карабанова, В.О. Левченко, Н.В. Нижегородцева, С.С. Тарасова, С.А. Хазова, Н.В. Останіна), юнацькому (О.В. Кобзева, М.С. Замишляєва), зрілому віці (Т.В. Бушуєва). Показано, що формування копінг-поведінки відбувається у життєвому просторі (І.О. Корнієнко) під впливом ситуаційного контексту (К.І. Корнєв). Розглядаються питання копінг-поведінки, пов'язані з професійною діяльністю вчителів (Т.А. Данилова, А.В.Кіась) та навчально-професійною діяльністю студентів (З.Б. Кучина, І.Л.Шелехов, О.Г. Берестенева, І.А. Дубініна, С.А. Лігер, В.В. Пічурін).

Таким чином, оскільки копінг-поведінка, будучи за своїм генезисом поведінковим утворенням, здійснюється у першу чергу в інтерактивному плані, підпорядкованому отриманню особистісно значущого результату у контексті соціумного середовища, остільки цілком резонним буде постановка питання про вплив соціумної обстановки на формування особистісних інтерактивних механізмів, що забезпечують комфортне функціональне перебування в соціумному середовищі.